

РОЛЬ КЛАСТЕРІВ У РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА

О.Г. Булуй, канд. екон. наук, доцент

Житомирський національний агроєкологічний університет

Нині в структурі вітчизняного експорту домінує продукція сільськогосподарського походження. Аграрний сектор спроможний і далі нарощувати виробництво продукції та постачати значні її обсяги на зовнішні ринки. Проте реалізація значного експортного потенціалу галузі залежить від спроможності виробляти якісну продукцію та експортувати переважно готову продукцію, а не сільськогосподарську сировину. На цьому фоні дослідження участі підприємств агробізнесу у формуванні нових ланцюжків вартості є актуальним завданням.

В аграрному секторі спостерігаються позитивні зміни, що підтверджується в першу чергу динамікою виробництва продукції та ефективністю. Якщо у 2007 році врожайність пшениці становила 23,4 ц/га, кукурудзи – 39,0 ц/га, овочів – 152,3 ц/га, цукрових буряків – 294,2 ц/га, то у 2017 році вона сягнула 41,1 ц/га, 55,1 ц/га, 198 ц/га, 474,9 ц/га відповідно [1]. Проте потенціал підвищення урожайності та збільшення обсягів виробництва залишається ще значним.

Розвиток виробничих можливостей є базисом зміцнення експортного потенціалу. У 2017 році агросектором експортовано продукції на 17,8 млрд дол США, що становить 41,0 % від загального обсягу експорту товарів з України, проти 6,2 млрд дол США або 12,7 % десятьма роками раніше. Проте якщо у 2007 році третина експорту була представлена готовими харчовими продуктами, то у 2017 році їх питома вага становила лише 16 % [2]. Вивчення структури експорту доводить, що збільшення обсягів відбувається переважно за рахунок вивезення сільськогосподарської сировини та продукції з низькою доданою вартістю.

Ланцюжки створення вартості в агробізнесі забезпечують додавання цінності до первинної сільськогосподарської продукції об'єднавши її з іншими ресурсами, серед яких слід назвати кадри, знання, навички, а також інструменти, сировину, матеріали або інші первинні продукти. Завдяки проходженню продуктом декількох етапів такого ланцюжка його вартість зростає [3, с. 111]. Ключова роль в зростанні доданої вартості належить дослідженням та знанням, що і забезпечує інноваційний розвиток галузі.

В основі інноваційного розвитку – знання, наукові дослідження, науково-технічні розробки, а результат – інноваційна, конкурентоспроможна продукція. Саме тому для імплементації наукових досліджень у виробництво потрібна постійна співпраця між науково-дослідними організаціями, виробниками продукції та іншими зацікавленими суб'єктами. Така співпраця повинна носити системний характер та характеризуватися прямими та оберненими зв'язками. Суб'єкти підприємництва в межах продуктового ланцюжка у такій економіці є єдиним цілим механізмом, який працює на задоволення ринкових потреб. Очевидно і те, що за умови залучення великої кількості суб'єктів господарювання можна досягнути більших результатів, а ніж працювати поодиночі.

Однією із перспективних моделей за якої можна створити необхідні умови для подальшого стабільного розвитку агробізнесу з органічною участю усіх зацікавлених сторін є кластер. Аграрні кластери забезпечують основну функцію інноваційного розвитку галузі – обмін науковою, технічною, виробничою, маркетинговою, ринковою інформацією в об'єднанні. Забезпечується вільний доступ до інформації з одночасним дотриманням авторських прав, збереження комерційної таємниці. Вільне поширення інформації стимулює бізнес-процеси в кластері та забезпечує вищу конкурентоспроможність продукції.

Отже агробізнес в Україні характеризується значними можливостями для збільшення виробництва. Однак, для успішної конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках необхідна глибока модернізація, перехід на інноваційний тип розвитку та діяльність на інтеграційних засадах в межах кластерних структур в агробізнесі, в тому числі для обміну інформацією та знаннями. Для цього потрібна системна взаємодія усіх учасників продуктового ланцюжка в межах кластера.

Перелік посилань:

1. Площі, валові збори та урожайність сільськогосподарських культур, плодів, ягід та винограду у 2017 році [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/sg/pvzu/pvzu2017_xl.zip.

2. Товарна структура зовнішньої торгівлі України [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zd/tsztt/tsztt_u/tsztt0118_u.htm.

3. Іжевський П. Г. Міжфірмова інтеграція підприємств АПК України – відповідь на виклики глобальних трендів / П. Г. Іжевський // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – Вип. 13, ч. 1. – С. 110-114.